

Інше

Бабич Денис Анатолійович

студент

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПІДСЛІДНІСТЬ СБУ У СФЕРІ ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕЛЬОТІВ

***Анотація.** В статті досліджено підслідність СБУ у сфері порушення правил міжнародних перельотів. Розглянуто що усі випадки порушення використання повітряного простору України розслідуються Експертною установою з розслідування авіаційних аварій (Національного бюро з розслідування авіаційних інцидентів та інцидентів з цивільними літаками), яка співпрацює зі Службою безпеки України у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.*

***Ключові слова:** підслідність СБУ, СБУ, міжнародні перельоти.*

Міжнародна практика авіаперевезень між державами розробила спеціальні галузеві принципи, які мають конкретне застосування лише у цій сфері діяльності держави. Серед них такі:

1. Принцип суверенітету над повітряним простором (закріплений у статті 1 Конвенції про міжнародну цивільну авіацію [1] та статті 1 Повітряного кодексу України [2]).

2. Принцип гарантування безпеки міжнародної цивільної авіації (Чиказька конвенція 1944 р.) [3].

3. Принцип свободи польотів у міжнародному повітряному просторі (свобода польотів у відкритому морі є частиною загальновизнаного принципу

свободи відкритого моря, закріпленого в Конвенції ООН з морського права 1982 р.) [4].

Слід зазначити, що кожна держава самостійно визначає порядок запуску іноземних літаків у свій повітряний простір. Така безкоштовна система є основою правового режиму повітряного простору всіх держав сьогодні, який є обов'язковим як для регулярних, так і для нерегулярних міжнародних польотів. Режим повітряного простору та міжнародні польоти - це сукупність правових норм, які визначають права та обов'язки держав щодо повітряного простору, його використання, порядку авіап перевезень, правового статусу літаків та членів екіпажу, вантажу та пасажирів.

З метою реалізації норм міжнародного повітряного права головне місце відводиться національному законодавству, яке регулює діяльність цивільної авіації та пов'язані з нею міжнародні правовідносини. В Україні основним законодавчим актом у цій сфері є Повітряний кодекс України від 4 травня 1993 р., Який містить положення про використання міжнародного повітряного простору (ст. 12), міжнародні рейси (ст. 57), перетин державного кордону (ст. 58) [2].

Розслідування порушень правил міжнародних польотів, згідно ст. 216 КПК України, належить виключній юрисдикції слідчих Служби безпеки України. Слід зазначити, що сьогодні розслідування порушень міжнародних правил польотів є складним процесом, оскільки пов'язане з вивченням великої кількості нормативних актів України у сфері авіації, технічних даних та стану транспортних засобів, пов'язаних із спеціальні знання. слідчий може не володіти на момент відкриття кримінального провадження, тому на практиці виникають певні труднощі при притягненні до відповідальності осіб, які вчинили кримінальне правопорушення у сфері недоторканності державних кордонів. Диспозиція ст. 334 КК України є бланкетною [5].

В даний час повітряним простором над Україною керує Державне підприємство з обслуговування повітряного руху України (Украерорух), яке було створене в 1992 році. До складу Украероруху входить Український центр планування використання Українського регулювання повітряного простору та повітряного руху (UkSATSE), Служби аеронавігаційної інформації України (AIS), UkSATSE, UkSATSE, навчального центру UkSATSE та семи регіональні підрозділи (РСП Київцентраеро, Дніпропетровськ). Донецька РСП, РСП «Кримаерорух», Львівська РСП, Одеська РСП, Харківська РСП). Послуги повітряного руху в Сімферопольському районі з інформацією про польоти надаються Одеським та Дніпропетровським районними центрами управління. Через неможливість здійснення нагляду шляхом проведення перевірок безпеки в організації повітряного руху та, як наслідок, забезпечення безпеки польотів безпосередньо до міст Автономної Республіки Крим Державною авіаційною службою України, починаючи з 12.03.2014 до спеціального наказу, закриті аеродроми Сімферополь, Севастополь (Бельбек) та нижній повітряний простір над територією Кримського півострова. Виконання польотів літаків у повітряному просторі України регулюється Правилами польотів повітряних суден у повітряному просторі України, відповідно до наказу Міністерства інфраструктури України від 28.10.2011 № 478, який поширюється на всіх користувачів повітряного простору України [6].

У разі необхідності одночасного використання повітряного простору України двома або більше користувачами першочергове право користування ним надається користувачам відповідно до державних пріоритетів у послідовності, визначеній Повітряним кодексом України. У ч. 1 ст. 23 ПК України зазначено, що Положення про використання повітряного простору України затверджується Кабінетом Міністрів України. Єдина система цивільно-військового управління повітряним рухом забезпечує виконання

завдань, пов'язаних з організацією використання повітряного простору України, безпечним і регулярним повітряним рухом у повітряному просторі України та у повітряному просторі над відкритим морем, де відповідальність за повітряний рух послуги за міжнародними договорами України покладаються на Україну (ч. 1 ст. 28 ПК України), а також контроль за дотриманням порядку та правил використання повітряного простору України (ч. 1 ст. 31 ПК України).

Єдина система цивільно-військового управління повітряним рухом забезпечує виконання завдань, пов'язаних з організацією використання повітряного простору України, безпечним і регулярним повітряним рухом у повітряному просторі України та у повітряному просторі над відкритим морем, де відповідальність за повітряний рух послуги за міжнародними договорами України покладаються на Україну (ч. 1 ст. 28 ПК України), а також контроль за дотриманням порядку та правил використання повітряного простору України (ч. 1 ст. 31 ПК України). Спільна цивільно -військова система управління повітряним рухом України - «Украероцентр» забезпечує раціональну організацію використання повітряного простору України з урахуванням інтересів національної безпеки, створення умов для безпечного повітряного руху, організація екстреного оповіщення літаків з проблемами на борту. Центр також повинен забезпечувати польоти під час пошуково -рятувальних та пошуково -евакуаційних робіт, співпрацю з командними пунктами Збройних Сил України та оперативними підрозділами інших органів виконавчої влади. [7].

Державна авіаційна служба України є частиною системи органів виконавчої влади та забезпечує реалізацію державної політики у сфері цивільної авіації. Таким чином, Державна авіаційна служба України наразі є уповноваженим органом з питань цивільної авіації. Правила та порядок

організації польотів цивільних повітряних суден встановлюються уповноваженим органом з питань цивільної авіації. Правила та порядок організації польотів державних літаків встановлюються Міністерством оборони України, яке відповідно до ч. 6 ст. 4 Цивільного кодексу України є уповноваженим органом виконавчої влади у сфері державної авіації [8].

Відповідно до ст. 32 ПК України, повітряні судна перетинають державний кордон України у порядку, встановленому Положенням про використання повітряного простору України на спеціально визначених маршрутах повітряного руху, інформація про які оприлюднюється в документах аеронавігаційної інформації. Перелік маршрутів обслуговування повітряного руху для перетину державного кордону України затверджується уповноваженим органом з питань цивільної авіації за погодженням з Генеральним штабом Збройних Сил України та Адміністрацією Державної прикордонної служби України. Перетинання державного кордону України поза маршрутами обслуговування повітряного руху заборонено, крім випадків, встановлених Повітряним кодексом України. Перетинання маршрутів дозволяється: а) з дозволу Генерального штабу Збройних Сил України за погодженням з Адміністрацією Державної прикордонної служби України; б) аварійно-рятувальні та аварійно-відновлювальні служби під час надзвичайних ситуацій, спричинених великими аваріями, катастрофами та стихійними лихами на вимогу Міністерства закордонних справ України з дозволу Генерального штабу Збройних Сил України. Крім того, порядок польотів повітряних суден, у тому числі міжнародних, визначений у ст. 46 Повітряного кодексу України.

Тому повітряне судно, що перетинає державний кордон України, має мати дозвіл. Відповідно до чинного законодавства, дозвіл на прибуття / виїзд в Україну - це дозвіл для перетину державного кордону України

Державіаслужбою України або Генеральним штабом Збройних Сил України. Цей дозвіл є підставою для перетину державного кордону України цивільними та державними повітряними суднами, що виконують міжнародні рейси з посадкою (вильотом) з (в) території України. Підставою для перетину державного кордону України цивільними літаками, що здійснюють транзит через повітряний простір України, є план польоту або план повторних планів польотів, що подаються до органу управління повітряним рухом. Слід зазначити, що відповідно до ст. 135 «Положення про використання повітряного простору України», затвердженого Кабінетом Міністрів України від 29.03.2002 № 401, повітряні судна, що повертаються з -за кордону, можуть перетинати державний кордон України незалежно від дозволу. У разі відсутності такого дозволу командир повітряного судна зобов'язаний за погодженням з Державною прикордонною службою та Державною митною службою приземлитися у міжнародному аеропорту, визначеному Украерорухом. Дозвіл на подальше використання цього літака видається Державною авіаційною службою України [9].

Крім того, відповідно ч. 8 ст. 119 Повітряного кодексу України, усі випадки порушення використання повітряного простору України розслідуються Експертною установою з розслідування авіаційних аварій (Національного бюро з розслідування авіаційних інцидентів та інцидентів з цивільними літаками) згідно з положеннями, затвердженими Кабінетом Міністрів України, з подальшим поданням матеріалів розслідування до Міністерства оборони [10]. Для забезпечення розслідування ця Експертна установа (ч. 7 ст. 119 ПК) також співпрацює зі Службою безпеки України у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Література

1. Конвенція про уніфікацію деяких правил міжнародних повітряних перевезень від 17 грудня 2008 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_594
2. Повітряний кодекс України :Закон України від 19 травня 2011 р. №3393-VI. Відом. Верхов. Ради України від 9 грудня 2011 р. №48–49. Ст. 536
3. Конвенція про міжнародну цивільну авіацію від 07 грудня 1944 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_038
4. Конвенция Организации Объединенных Наций по морскому праву. URL: http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_r.pdf
5. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р., № 341-III. *Відом. Верхов. Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
6. Правила польотів повітряних суден у повітряному просторі України : наказ Міністерства Інфраструктури України від 28.10.2011 р. № 478, зареєстр. в Мін'юсті України 21.11.2011 р. за № 1327/20065. *Офіц. вісн. України*. 2011. № 95. С. 129.
7. Положення про використання повітряного простору України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 29.03.2002 № 401. *Офіц. вісн. України*. 2002. № 14. С. 85.
8. Положення про Державну авіаційну службу України : Указ Президента України від 6.04.2011 р. № 398/2011. URL: <http://aviad.gov.ua/documents/Pro-nas/Polozhennja-pro/23554.html>.
9. Положення про об'єднану цивільно-військову систему організації повітряного руху України: затв. постановою Каб. Міністрів України від 19.07.1999 р. № 1281. *Офіц. вісн. України*. 1999. № 29. С. 82

10. Про утворення Національного бюро з розслідувань авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами : Постанова Каб. Міністрів України від 21.03.2012 р. № 228. *Офіц. вісн. України*. 2012. № 45. С. 129.